

УДК 657:005.95

СОЦІАЛЬНИЙ АУДИТ У ТЕОРЕТИЧНОМУ ПОЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Агавердієва Х.Ф., Іванісов О.В., Лебединська О.С.

Істотним якісним зрушенням в глобальному економічному мисленні на переломі ХХ-ХХІ ст. стало усвідомлення того, що людські ресурси є вирішальними серед основних факторів виробництва, а інвестиції в людський капітал – найбільш ефективними. Очевидно, що соціальна функція підприємств сучасного типу все в більшій мірі починає обумовлювати його економічну функцію – досягнення стійкості і конкурентоспроможності. Суть соціального аудиту це діагностика проблемних ситуацій, що виникають па підприємстві, в галузі або в регіоні, а також оцінка їх важливості, пошук шляхів їх вирішення та формування конкретних рекомендацій для зацікавлених сторін. Іншими словами, соціальний аудит – це аналіз чинників соціальних ризиків і вироблення пропозицій щодо зниження їх впливу. Об'єктивна оцінка ефективності соціальнозначущої діяльності компаній стала необхідністю. У числі основних причин: обмеженість ресурсів. Сьогодні бізнес віддає державі не менше 75% прибутку у вигляді податків, спрямованих на вирішення актуальних для суспільства проблем: бідності, безпеки, злочинності, корупції. Тож на сьогодні доречним залишається вдосконалення Концепції соціального аудиту відповідно до вимог часу та її затвердження. Зазначене вище дає змогу стверджувати, що обрана нами для дослідження тема нині актуальна.

Наукові дослідження різних аспектів соціального аудиту на підприємстві знайшли відображення в працях таких зарубіжних та вітчизняних економістів, як Б. Бондарець , М. Буковинська , О. Гнатюк , О. Данилюк , Т. Калінеску , О. Мазурик, Н. Марушко, С. Полякова, А. Свиридов, О. Сотула, М. Чижевська, О. Чутчева, М. Шигун, О. Шулуc, G. Lehman, Н. Björkman & Emilie Wong та інші. Проте, вони провели диференціацію соціального аудиту за напрямками,

рівнями, терміном, масштабом, засобами використання. Соціальний аудит оцінює поведінку компанії в сфері людських ресурсів: екології, охорони здоров'я та безпеки (EHS), відносин з місцевою громадою. Соціальний аудит оцінює всі сфери діяльності компанії і зіставляє її систему цінностей, поведінка компанії в питаннях бізнес-етики, внутрішню операційну практику, систему менеджменту з очікуваннями ключових стейкхолдерів: співробітників, власників, постачальників, споживачів і місцевих спільнот. Такий аудит соціальної відповідальності виявляє невідповідності заявлених цілей компанії її реальній практиці, служить системою для виявлення назріваючих проблем, дозволяє компаніям досягати фінансової віддачі від соціально відповідальної поведінки.

Інститут соціального аудиту на сьогодні не має чіткого нормативно-правового закріплення ні у вітчизняній, ні у міжнародній практиці. Втім питання, що є об'єктами дослідження соціального аудиту визначені численними міжнародними актами та договорами, а також закріплені українським законодавством. Це, зокрема, питання захисту життя, прав і свобод людини, проблеми захисту довкілля, тощо. В міжнародній практиці основою правового регулювання проведення соціального аудиту є корпоративна соціальна відповідальність як елемент реалізації концепції сталого розвитку. Відповідно соціальний аудит найчастіше застосовується як інструмент більш ефективної реалізації зазначеної концепції, а також з метою підтвердження звітів компаній зі сталого розвитку. В такому аспекті для оцінки рівня соціальної відповідальності при соціальному аудиті керуються стандартом SA 8000 «Соціальна відповідальність». Регулювання порядку, підстав проведення і змісту соціального аудиту в Україні відсутнє. Спробу заповнити цей пробіл зроблено у 2008 році, коли Науково-дослідний інститут соціально-трудовак відносин представив проект Концепції формування національної моделі соціального аудиту. Проте на сьогодні він залишається лише науковою розробкою і не був прийнятий на законодавчому рівні [3 – 5].

Сучасний розвиток соціального аудиту обумовлено двома групами факторів. Перша з них визначається прагненням використовувати соціальний аудит з метою отримання економічної вигоди. Дійсно, соціальний аудит і соціальноповідальна практика дозволяють компаніям економити гроші і створювати нові можливості збільшення прибутку. Спостереження показують, що компанії, які пройшли соціальний аудит, окупили його вартість в 6-12 разів за період від шести місяців до трьох років. Перш за все, соціальний аудит покращує імідж фірми, дає компаніям конкурентноздатну перевагу, особливо коли інші конкурентні чинники подібно якості продукту або послуги і ціни рівні.

Друга група чинників пов'язана з суспільним тиском на корпорації. Суспільство зацікавлене в підвищенні прозорості діяльності корпорації. Соціальний аудит, зроблений добровільно або в результаті зовнішнього замовлення, передбачає більш високий рівень точності оцінок та інформації, отриманих в ході аудиту.

Зарубіжний соціальний аудит спирається значною мірою на правові норми, зафіксовані в ряді універсальних міжнародних договорів, що закріплюють основні соціально-економічні вдачі: Статут Організації Об'єднаних Націй (1945), Загальна декларація прав людини (1948), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966), Заключний акт Ради але безпеки і співробітництва в Європі (1975) та ін. [3].

Єдиного трактування поняття "соціальний аудит" не існує. Часто під ним розуміють соціальну звітність (social reporting), як правило зовнішню. Компанії звітують перед значущими для них зовнішніми стейкхолдерами. Для західних компаній це перш за все акціонери, інвестори, клієнти, а також органи влади, ЗМІ та громадська думка в цілому (хоча, строго кажучи, останнім стейкхолдерів бути не може). Наші компанії звітують в надії у відносинах з владою і в меншій мірі - з партнерами, конкурентами та суспільством в цілому.

Соціальна звітність в загальноприйнятому розумінні стосується всього спектра впливу компанії на суспільство: від контролю за якістю продукту до

"соціального пакету" для співробітників. Соціальні звіти як опис того, що сама компанія вважає соціальним, можуть надаватися, по-перше, у вільній формі (брошури, буклети, розділ в річному звіті тощо). Цьому наші компанії вже навчилися. Інший варіант - більш формалізований комплексний звіт за принципом triple bottom line (в приблизному перекладі - потрійний підсумок). Такий варіант оцінки фокусується на доданій соціальній вартості (added social value), виробленої компанією в економічній, соціальній та екологічній сфері. Найсуворіший варіант - стандартизовані звіти за встановленим набору індикаторів. Найвідоміші стандарти Global Reporting Initiative (GRI), Domini Social Index, UN Global Compact, SA 8000, AA 1000. Останній з них в Росії вперше застосувала British American Tobacco. Ряд російських компаній вже заявив про підготовку соціальних звітів за цим стандартом [3,5].

Більшість передових компаній і консультантів використовують термін "соціальний аудит" для позначення внутрішньої (по відношенню до компанії) ефективності соціально пов'язаної діяльності.

Аудит соціальної відповідальності оцінює втрати від "соціально безвідповідального" поведінки компаній щодо співробітників, розкриваючи втрати, приховані в поточних витратах, втрати прибутку при страхових виплатах і штрафи. Компанії, які звертаються зі співробітниками чесно, домагаються більшої продуктивності праці, співробітники працюють там довше, скорочуються витрати на набір, перепідготовку та утримання персоналу.

Компанії часто скаржаться, що методологія соціального аудиту занадто розпливчаста і не дає кількісних оцінок. Щоб подолати цей недолік, в останні роки були створені нові методики. Провідні з них розроблені The New Economic Foundation (NEF, UK) і консалтинговою компанією SmithOBrien (US).

NEF фокусується на сприйнятті компанії ключовими стейкхолдерами. Методика SmithOBrien теж оцінює відносини компанії зі своїми зацікавленими сторонами, причому ці відносини зіставляються з основними показниками компанії. Такий підхід дозволяє дати кількісну оцінку результатів політики

компанії по відношенню до ключових стейкхолдерів, а також оцінити стратегічний і фінансовий ефект операційної практики компанії.

Методика SmithOBrien є інтегрованою системою аудиту корпоративної стійкості Corporate Responsibility Audit (аудит корпоративної відповідальності, CRA). CRA комплексно оцінює діяльність компаній за п'ятьма основними економічними та соціальними показниками [1, 2, 4,]:

- системи менеджменту якості;
- енергозбереження та охорона навколишнього середовища;
- відносини з персоналом;
- трудові відносини і права людини;
- відносини з місцевим співтовариством.

CRA оцінює основні показники компанії по відношенню до системи цінностей компанії, етики бізнес-поведінки, внутрішньої операційної практики, системі менеджменту і очікуванням ключових стейкхолдерів (власників, співробітників, клієнтів, постачальників і місцевих спільнот). Крім того, система дає компаніям можливість збільшувати репутаційний капітал, підвищувати прибутковість, ефективність і продуктивність праці, проводить кількісний аналіз стратегічного і фінансового ефекту від активної і відповідальної практики бізнесу з урахуванням інтересів усіх стейкхолдерів. Ця методика є інтегрована в усі основні міжнародні системи рейтингів соціальної відповідальності бізнесу.

CRA оцінює "приховану вартість" соціально безвідповідальної поведінки компаній, що включає в себе надмірні витрати на утилізацію відходів, витрати на набір, утримання і звільнення персоналу, завоювання нових клієнтів, підтримання якості продукції та продуктивності праці.

Серед основних причин, через які компанії впроваджують соціальний аудит, - поліпшення бізнес-показників. Не випадково CRA робить акцент не стільки на соціальних питаннях, скільки на соціально-економічних і економічні наслідки управлінських рішень і пов'язаної з ними політики компанії. Крім того, соціальний аудит потрібен, щоб відповідати очікуванням соціально

орієнтованих інвесторів (пенсійних і інвестиційних фондів), що мають власні системи оцінки соціальної відповідальності компаній. Найвідоміший фондовий індекс соціальної відповідальності Domini Social Index 400 розроблений компанією Kinder, Lydenberg, Domini (KLD). Він оцінює 400 провідних компаній по десяти категоріях, що включає відносини з персоналом, місцевими громадами, споживачами, екологію, відсутність дискримінації.

Доповненням до системи аудиту корпоративної відповідальності є Econometric Impact Index (Індекс економетричного ефекту), розроблений все тієї ж SmithOBrien. Ця методологія дозволяє оцінювати сумарний ефект, який компанія надає на місцеві спільноти, де вона оперує. Ця система може бути застосована як для самих компаній, так і для органів місцевої влади, стурбованих оцінкою впливу компаній на місцеві спільноти, в тому числі в питаннях скорочення або розширення виробництва, регулювання податків і цін, зонування, впливу компаній на прийняття ключових для територій рішень [1, 2, 4].

У сучасній ринковій економіці неможливе нормальне функціонування підприємств без розвиненої системи соціального партнерства. Так як саме людський фактор (соціально-трудова відносина) забезпечує ефективність діяльності підприємства. На думку вчених, саме соціальний аудит є головним інструментом регулювання стану соціально-трудова відносин. Регулювання соціальних відносин в системі соціального партнерства, покликане виявити і визначити стан соціального середовища, в тому числі: реальні загрози і потенційні ризики загострення соціальних відносин, порушення правових норм і міжнародного законодавства в сфері соціальних відносин, а також невідповідність соціальної ситуації міжнародним стандартам і етичним нормам.

Соціальний аудит, в широкому понятті, має на увазі контроль з боку суспільства за здійсненням функцій держави. Тобто, в разі окремого підприємства трудовий колектив вимагає надання соціальних гарантій з боку підприємства, натомість же воно зобов'язується досягти очікуваних трудових стандартів, посередниками тут зазвичай виступають профспілки підприємства.

Ініціатором розвитку і впровадження соціального аудиту на підприємствах став приватний бізнес розвинених країн Заходу, зацікавлений в ефективності складаються трудових відносин на підприємстві [3, 4].

Кузнєцова Н. В. пропонує використання соціального аудиту для оцінки соціальної безпеки найманого персоналу, під якою розуміється стан захищеності особи від можливих ризиків, пов'язаних з порушенням її життєво важливих інтересів в області соціальних прав і свобод (права на життя, на працю і її гідну оплату, на професійну освіту, лікування, відпочинок, гарантований соціальний захист з боку роботодавця). Даний напрямок соціального аудиту рекомендується автором проводити в п'ять етапів: 1. Збір інформації про стан соціально-трудова відносин на підприємстві з метою оцінки реальних та потенційних загроз його соціальної стабільності, можливих ризиків загострення соціально-трудова відносин. 2. Оцінка ризиків персоналу. 3. Оцінка соціальної та правової захищеності персоналу. 4. Оцінка соціального клімату. 5. Розробка заходів, спрямованих на забезпечення соціальної безпеки персоналу, підвищення рівня захищеності персоналу з метою формування соціальної політики організації [4].

Соціальний аудит – це спосіб всебічної та об'єктивної оцінки стану соціальних відносин на різних рівнях (корпоративному, муніципальному, галузевому, регіональному, національному), що дозволяє виявити потенційні загрози погіршення соціального клімату, розкрити резерви розвитку людських ресурсів. Більш того, результати аудиторського обстеження – предметна база для діалогу соціальних партнерів, який є єдиною альтернативою конфронтації.

Іншими словами, соціальний аудит – інструмент регулювання соціоекономічних відносин за допомогою добровільного соціального діалогу всіх сторін, зацікавлених в досягненні соціального консенсусу.

Основна мета соціального аудиту – оцінка результатів роботи по реалізації планів, угод і договорів, спрямованих на підвищення ефективності трудової діяльності, зниження плинності кадрів, підвищення задоволеності умовами праці і соціальної життям працівників тощо.

Об'єктом соціального аудиту на підприємстві виступають соціально-трудова відносина в контексті розробки, прийняття і реалізації трьох-і двосторонніх угод і колективних договорів.

Предметом соціального аудиту на підприємстві є достовірна і ефективна інформація про стан соціально-трудова дисципліни на підприємстві, що надходить з усіх рівнів обстеження соціально-трудова відносин на підприємстві через аналіз існуючої документації на підприємстві щодо соціально-трудова договорів, а також через опитування, моніторинг, статистичні данні.

Соціальний аудитор повинен почати перевірку з вивчення і дослідження результатів діяльності підприємства, галузі або регіону, щоб за допомогою довідкових матеріалів та нормативних документів виявити всі відхилення від норм і стандартів, якщо такі є. Порівняння може бути проведено з кращими досягненнями, які є в інших підприємств, регіонів, в цілому по країні. Особлива увага при цьому приділяється нефінансовій і соціальній звітності, фінансовим та бухгалтерським документам, даним аналітичного і синтетичного обліку, результатам анкетування, опитування, а також витратам на утримання персоналу, на вирішення екологічних проблем, на розвиток соціальних програм тощо [1 – 3, 5].

Сьогодні соціальний аудит включає в себе зовнішній аудит (як оцінюють компанію зовнішні стейкхолдери) і внутрішній, що включає в себе традиційний фінансовий аудит. Деякі компанії випускають соціальні звіти, куди входять порівняльні показники за роки проведення соціального аудиту. Так, Ben & Jerry у своєму звіті Social Performance Report 1998 поставила метою набирати і утримувати "кольорових" співробітників. У наступному році компанія відзвітувала, що в її штаті працює 3% "небілих" співробітників, що в процентному відношенні більше, ніж у інших компаній в Вермонті, рідному штаті Ben & Jerry.

Суть соціального аудиту, в кінцевому підсумку, зводиться до наступного: на основі зібраної інформації і подальшого порівняння, зіставлення

соціоекономічних показників конкретних підприємств, галузі або регіону з певними еталонами, провести аналіз фактичного стану цих показників, виявити їх динаміку (позитивну або негативну), визначити вплив на результати діяльності об'єкта соціального аудиту, сформулювати висновки і рекомендації.

Можна зробити висновок, що соціальний аудит став досить стійкою системою, з притаманними їй характерними рисами, процедурами, технологіями, а також зі своїми специфічними проблемами і методами їх вирішення і аналізу нефінансової звітності. Практика також показала, що соціальний аудит – інструмент, який допомагає менеджерам краще зрозуміти і прогнозувати потреби стейкхолдерів. Цей інструмент забезпечує істотну інформацію про інтереси, потреби та очікування стейкхолдерів, полегшуючи взаємозалежність, яка існує між бізнесом і його стейкхолдерами, заохочуючи взаємність, тобто забезпечує двосторонній розвиток.

Соціальний аудит здатний надати велику ефективність менеджменту. Він інтегрується з існуючими системами управління, і завдяки цьому менеджери, відповідальні за щоденне прийняття рішень, можуть більш ефективно використовувати інновації і реінжинірингом.

Соціальний аудит використовується як технологія контролю стратегічних цілей компанії. В процесі соціального аудиту стратегія компанії стає більш усвідомлюваною і виявляються неузгодженості тактики і стратегії.

Реалізація концепції соціального аудиту в довгостроковій перспективі дозволить оптимізувати процеси управління, прийняття адміністративно-управлінських рішень на федеральному, регіональному і локальному рівнях.

Таким чином, існує об'єктивна основа безпосередньої зацікавленості в соціальному аудиті насамперед самої бізнес-спільноти та представників організацій. Залучення до соціального аудиту інститутів громадянського суспільства дозволяє державі виступати не в якості контролера, а переважно як координатора соціоекономічних відносин і тим самим надавати більш гнучкий характер системі регулювання відносин у соціальній сфері. Соціальний аудит має можливість стати ефективним інструментом соціального партнерства, що

дозволяє здійснювати діалог між зацікавленими сторонами на основі достовірних результатів добровільного, незалежного і об'єктивного аудиторського обстеження, що має на меті досягнення консенсусу в регулюванні соціоекономічних відносин.

Література

1. Буковинська М. П. Соціальний аудит в оцінці корпоративної соціальної відповідальності / М. П. Буковинська, Р. А. Пономаренко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2015. – Т. 21, № 4[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2015_21_4_5

2. Данилюк О. І. Соціальний аудит – як комплексний інститут обстеження соціальної сфери [Електронний ресурс] / О. І. Данилюк // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Сільськогосподарські науки. – 2014. – Вип. 22(2). – С. 85-90 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZnpPdatucg_2014_22\(2\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZnpPdatucg_2014_22(2)_17)

3. Калінеску Т. В. Соціальний аудит та інспектування : підруч. / Т. В. Калінеску, Т. В. Шаповалова, Г. С. Ліхоносова ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – 379 с.

4. Кузнецова Н. В. Социальный аудит как метод диагностики социальной безопасности персонала / Н. В. Кузнецова // Известия Иркутской государственной экономической академии. — 2011. — № 6.

5. Полякова С. В. Соціальний аудит як технологія управління соціальними процесами / С. В. Полякова // Економіка розвитку. – 2011. – № 1. – С. 46-49.

References:

1. Bukovinskaya M.P. Social Audit in the Assessment of Corporate Social Responsibility / M.P. Bukovinskaya, R.A. Ponomarenko // Scientific Papers of the

National University of Food Technologies. - 2015. - Vol. 21, No. 4 [Electronic resource]. - Access mode:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2015_21_4_5

2. Daniluk O. I. Social Audit - as a Integrated Institute for the Survey of the Social Sphere [Electronic resource] / O. I. Danylyuk // Collection of scientific works of the Podilsky State Agrarian and Technical University. Agricultural sciences. - 2014. - Vip. 22 (2). - P. 85-90 [Electronic resource]. - Access mode:

[http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZnpPdatucg_2014_22\(2\)__17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZnpPdatucg_2014_22(2)__17)

3. Kalinescu T. V. Social Audit and Inspection: Sub. / T. V. Kalinescu, T. V. Shapovalova, G. S. Likhonosova; Cinderella nats Un-t them. Volodymyr Dahl - Lugansk: View of the SNU them. V. Dal, 2013. - 379 pp.

4. Kuznetsova N.V. Social Audit as a Method for Diagnosing Social Security of Personnel / NV Kuznetsova // Izvestiya Irkutsk State Economic Academy. - 2011. - No. 6.

5. Polyakova SV, Social Audit as a Technology for the Management of Social Processes / S.V. Polyakova // Development Economics. - 2011. - No. 1. - P. 46-49.

МЕТАДАНІ

АНОТАЦІЯ

Х.Ф. АГАВЕРДІЄВА, О.В. ІВАНІСОВ, О.С. ЛЕБЕДИНСЬКА. СОЦІАЛЬНИЙ АУДИТ У ТЕОРЕТИЧНОМУ ПОЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Метою даної роботи є обґрунтування необхідності проведення соціального аудиту на вітчизняних підприємствах. У статті обґрунтовано актуальність та необхідність проведення соціального аудиту в контексті соціальної відповідальності бізнесу. Досліджено теоретичне обґрунтування поняття «соціальний аудит». Узагальнено особливості проведення соціального аудиту у визначених підсистемах соціально-трудової сфери, використовуючи особливості зарубіжного досвіду. Перспективами подальшого дослідження на рівні аналізу є вивчення особливостей організації проведення соціального аудиту при здійсненні господарської діяльності сучасними підприємствами. У прикладному аспекті ще недостатньо вивченими залишаються конкретні механізми і технології соціального аудиту.

Ключові слова: аудит, соціальний аудит, соціальна відповідальність, соціально – трудові відносини, корпоративна соціальна відповідальність.

АННОТАЦИЯ

Х.Ф. АГАВЕРДИЕВА, О.В. ИВАНИСОВ Е.С. ЛЕБЕДИНСКАЯ. СОЦИАЛЬНЫЙ АУДИТ В ТЕОРЕТИЧЕСКОМ ПОЛЕ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Целью данной работы является обоснование необходимости проведения социального аудита на отечественных предприятиях. В статье обоснована актуальность и необходимость проведения социального аудита в контексте социальной ответственности бизнеса. Исследовано теоретическое обоснование понятия «социальный аудит». Обобщены особенности проведения социального аудита в определенных подсистемах социально-трудовой сферы, используя

особенности зарубежного опыта. Перспективами дальнейшего исследования на уровне анализа является изучение особенностей организации проведения социального аудита при осуществлении хозяйственной деятельности современными предприятиями. В прикладном аспекте еще недостаточно изученными остаются конкретные механизмы и технологии социального аудита.

Ключевые слова: аудит, социальный аудит, социальная ответственность, социально - трудовые отношения, корпоративная социальная ответственность.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Агавердієва Халіда Файдинівна – к.е.н., доцент кафедри економіки та соціальних наук Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця, м. Харків

Контактна інформація: 050-150-87-07

Агавердиева Халида Фаиддиновна - к.э.н., доцент кафедры экономики и социальных наук Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця, г. Харьков

Контактная информация: 050-150-87-07

Іванісов Олег Вікторович – к.е.н., доцент кафедри економіки та соціальних наук Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця, м. Харків

Контактна інформація: 097-271-70-74

Иванисов Олег Викторович - к.э.н., доцент кафедры .э.н., доцент кафедры экономики и социальных наук Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця, г. Харьков

Контактная информация: 097-271-70-74

Лебединська Олена Сергіївна – к.е.н., доцент кафедри економіки та соціальних наук Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця, м. Харків

Контактна інформація: 063-137-57-76, lenylichka@mail.ru

Лебединская Елена Сергеевна - к.э.н., доцент кафедры .э.н., доцент кафедры экономики и социальных наук Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця, г. Харьков

Контактная информация: 063-137-57-76, lenylichka@mail.ru